

*Kansallinen demokratiaohjelma 2025:
Valmistelu- ja koordinointityöryhmän
kokous 6/2021 | 30.11.2021*

Vieraskielisten ja ulkomaalaistaustaisten poliittinen osallisuus Suomessa: äänestäminen ja ehdolle asettuminen

TUTKIJATOHTORI JOSEFINA SIPINEN

Miksi on tärkeää tutkia ulkomaalaistaustaisten poliittista kiinnittymistä?

- Mitä merkitystä ulkomaalaistaustaisten poliittisella kiinnittymisellä on Suomen poliittisen järjestelmän legitimitetin ja jatkuvuuden näkökulmasta?
- Miten se vaikuttaa maahanmuuton myötä syntyneiden vähemmistöjen kotoutumiseen?

Kuka voi äänestää ja asettua ehdolle eri vaalityypeissä?

	Kuntavaalit	Eduskuntavaalit	Presidentinvaali
Oikeus äänestää	Suomen tai muun Euroopan unionin jäsenvaltion sekä Islannin tai Norjan täysi-ikäisellä kansalaisella, jonka kotikunta kyseinen kunta on 51. päivänä ennen vaalipäivää, sekä muulla edellä säädetyt edellytykset täyttävällä ulkomaalaisella, jos hänellä mainittuna ajankohtana on ollut kotikunta Suomessa kahden vuoden ajan.	Vain täysi-ikäiset Suomen kansalaiset	Vain täysi-ikäiset Suomen kansalaiset
Oikeus asettua ehdolle	Ks. yllä	Vain täysi-ikäiset Suomen kansalaiset	Vain <u>syntyperäiset</u> Suomen kansalaiset

Kansainvälisessä vertailussa ulkomaalaistaustaisten poliittiset oikeudet Suomessa ovat hyvällä tasolla; monissa maissa myös paikallisissa vaaleissa äänestäminen on varattu vain kansalaisille

Arvio äänestysaktiivisuudesta valitsijan äidinkielen mukaan Suomen eri vaalityypeissä

Äidinkieli	Eduskunta- vaalit 2019	Kunta- vaalit 2021	Europarlamentti- vaalit 2019	Presidentin- vaali 2018	Kieltä puhuvia 18 v. täyttäneitä väestössä v. 2020
suomi (sis. saame)	71,8	55,1	40,7	69,7	3 599 287
ruotsi	78,8	65,8	53,4	74,8	208 346
saksa	74,5	47,7	62,8	69,6	6 841
englanti	56,3	34,4	35,7	50,5	18 280
espanja	53,9	31,8	29,2	55,2	7 804
somali	52,7	39,1	15,5	18,6	13 336
eesti, viro	50,3	12,5	23,0	49,4	38 677
thai	48,6	30,0	24,7	44,6	9 039
turkki	47,1	32,6	21,9	..	7 209
kurdi	37,5	28,2	12,1	27,0	10 647
venäjä	36,7	18,9	14,8	40,0	65 522
arabia	34,9	34,3	13,9	30,3	22 520
persia	34,0	27,0	14,7	31,3	11 138
kiina	30,7	14,8	17,2	27,6	11 317
vietnam	30,3	17,2	9,9	20,7	9 493
albania	20,8	18,6	6,3	17,4	8 574
YHT (rekisteriaineisto)	71,4	53,7	40,8	69,3	..
Vaalien äänestysprosentti ^a	72,1	55,1	42,7	69,9	..

Lähteet: Tilastokeskuksen katsaukset äänestysaktiivisuudesta: SVT 2018, SVT 2019a, SVT 2019b ja SVT 2021a. Tiedot perustuvat vaalien sähköisiin äänioikeusrekistereihin, joiden kattavuutta esitellään liitetaulukossa 1. Kieliryhmiin kuuluvien täysi-ikäisten määrä väestössä: SVT 2021b.

^a Suomessa asuvien äänioikeutettujen äänestysprosentti.

Tiedot koontanut Sami Borg julkaisuun: Borg, Sami (tulossa): Maahanmuuttotaustaisten äänestysaktiivisuus, puoluevalinnat ja vaikuttamiskäsitykset. Teoksessa Pekka Kettunen (toim.) Maahanmuuttaneiden poliittinen osallistuminen Suomessa.

Arvio äänestysaktiivisuudesta vaal

Aidinkieli	Äänestysaktiivisuus	Äänioikeusrekistereitä
suomi (sis. saar		
ruotsi		
saksa		
englanti		
espa		
so		
e		
t		
t		
ku		
venäjä		
arabia		
persia		
kiina		
vietn		
alban		
YHT (
Vaalien a		

Suuria eroja kieliryhmien ja vaalityyppien välillä

Kuntavaaleissa ulkomaalaistaustaisten osallistumiskynnys on periaatteessa matalin koska poliittiset oikeudet laajimmat ei-kansalaisille

Kuntavaaleissa suurempi mahdollisuus tuntea oma ehdokas henkilökohtaisesti

MUTTA pidetäänkö paikallisvaaleja kuitenkin vähämerkityksellisempinä kuin kansallisia vaaleja?

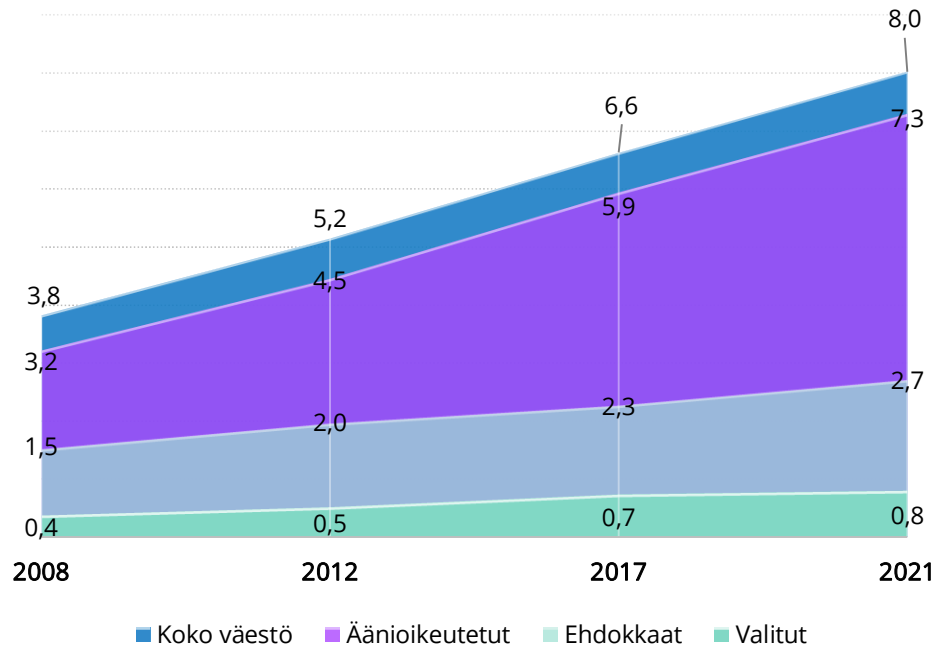
Lähteet: Tilastokeskus... äänioikeusrekistereihin, joiden kattavuutta esitellään liiteta...

^a Suomessa asuvien äänioikeute...

Tiedot koonnut Sami Borg julkaisuun: Borg, Sami (toim.) Maahanmuutto... valinnat ja vaikuttamiskäsitykset. Teoksessa Pekka Kettunen (toim.) Maahanmuuttaneiden poliittinen osallistuminen Suomessa.

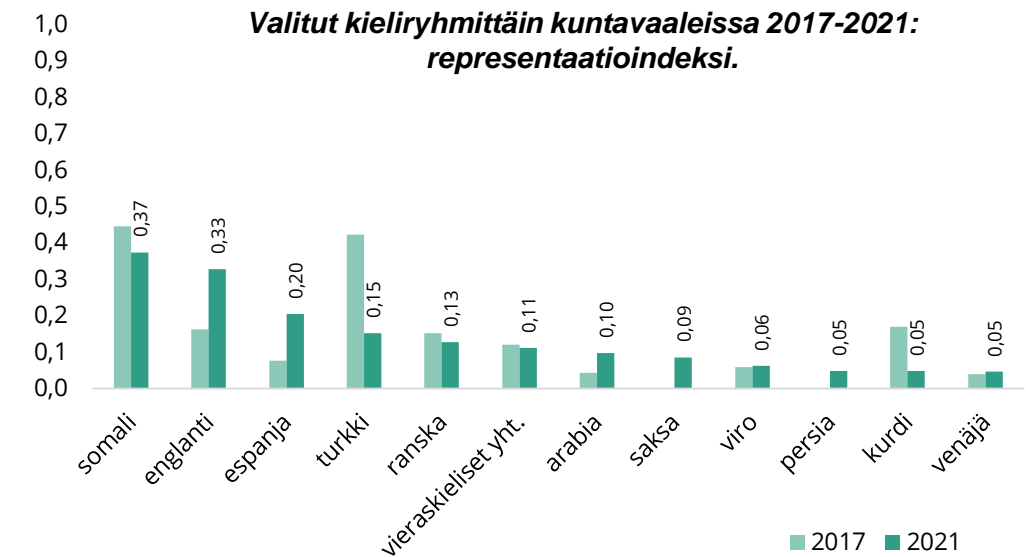
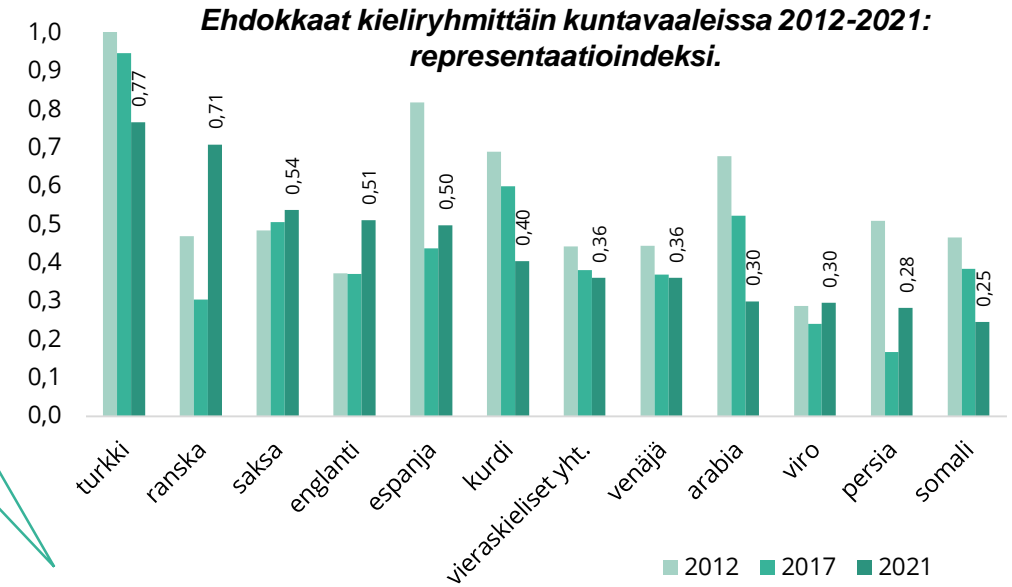
Ulkomaalaistaustaiset ehdokkaat ja valitut kuntavaaleissa

Ulkomaalaistaustaisten osuus äänioikeutetuista, ehdokkaista ja valituista kuntavaaleissa 2008–2021, %.

Lähde: Tilastokeskus 2021.

1 = täydellinen peilikuvaedustus
0 = ei lainkaan edustusta

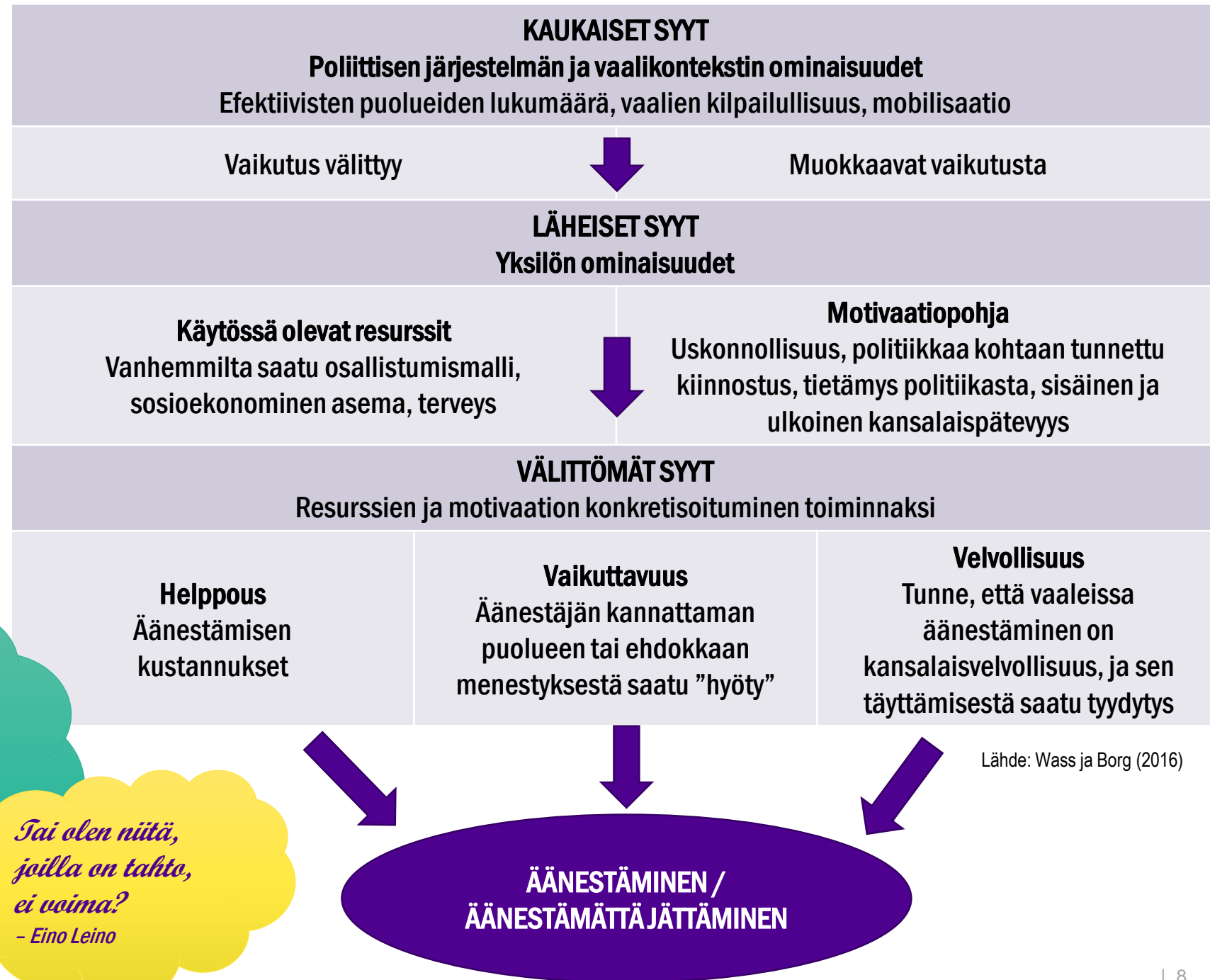
Lähde: Tilastokeskus ja oikeusministeriön ehdokasrekisteri.

Mikä selittää ulkomaalaistaustaisten vaaliosallistumista?

- Yleiset, kaikkien äänioikeutettujen ja ehdokaskelpoisten osallistumista selittävät tekijät + maahanmuuttotaustaan liittyvät erityispiirteet
- Yksilötasolla ulkomaalaistaustaisten poliittista kiinnittymistä selittävät pääsääntöisesti samat tekijät kuin suomalaistaustaisten poliittista kiinnittymistä (ikä, sukupuoli, yhteiskuntaluokka jne.)
- Ulkomaalaistaustaisten poliittiseen kiinnittymiseen vaikuttavat kuitenkin keskeisellä tavalla yksilön (tai hänen vanhempiansa) kokemukset lähtömaassa, maahanmuuton syy sekä kotoutuminen uudessa asuinmaassa, sekä nk. poliittinen mahdollisuusrakenne Suomessa, johon liittyy mm. samaan vähemmistöryhmään kuuluvien määrä ja resurssit vaalipiirissä
- Tästä syystä vahvojen ennako-oletusten tekeminen kiinnittymistä selittävistä tekijöistä on haastavaa: yksilöiden ja ryhmien väliset erot suuria

Äänestämisen suppilomalli

Wass ja Borg (2016, 179): ”Poliittisen järjestelmän ja vaalijärjestelmän sekä kulloisenkin vaalikontekstin ominaispiirteet joko lisäävät tai heikentävät äänestäjän **motivaatiota** äänestää. Toisaalta yksilön käytössä olevilla **resursseilla** on keskeinen merkitys osallistumisen edellytysten kannalta. Resurssien ja motivaation konkretisoituminen toiminnaksi on todennäköisempää silloin kun äänestäminen on tehty mahdollisimman helpoksi, se koetaan mielekkääksi vaikuttamiskeinoksi ja äänestäjä on sisäistänyt jonkinasteisen osallistumisnormin.”

Lähde: Wass ja Borg (2016)

Miten maahanmuuttotausta vaikuttaa yksilön resursseihin ja motivaatioon? Entä äänestämisen *helppouteen, vaikuttavuuteen* ja äänestäjän kokemukseen siitä, että äänestäminen on *velvollisuus*?

*Tai olen niitä,
joilla on tahto,
ei voima?*
- Eino Leino

Maahan muuttaneiden vaaliosallistumiseen vaikuttavat järjestelmä- ja yksilötason tekijät kansainvälisten tutkimusten mukaan (Wass & Weide 2015, 19)

JÄRJESTELMÄTASO	
Aikaisemman kotimaan ominaisuudet	Uuden kotimaan ominaisuudet
<ul style="list-style-type: none"> Demokratisoitumisen aste 	<ul style="list-style-type: none"> Maahan muuttaneille tarjolla olevat julkiset palvelut Äänestäjien rekisteröitymistä koskevat säädökset Henkilöllisyyden todistamista äänestämisen yhteydessä koskevat vaatimukset Mahdollisuus äänestää poissaolevana Oman etnisen ryhmän alueellinen keskittyminen Oman etnisen ryhmän edustus poliittisissa elimissä
YKSIÖTASO	
Maahanmuuttoon liittyvät tekijät	Yleiset sosiaaliseen taustaan liittyvät tekijät
<ul style="list-style-type: none"> Sukupolvi suhteessa maahanmuuttoon Kansalaisuuden saaminen Uudessa kotimaassa vietetyn ajan pituus Ikä maahanmuuton ajankohtana Etnisen järjestön jäsenyys Integroituminen uuteen kotimaahan: avioliitto uuden kotimaan kansalaisen kanssa; lasten opiskelu; kouluttautuminen; työssäkäynti; kielitaito; luottamus poliittiseen järjestelmään; identifioituminen uuden kotimaan kansalaiseksi; uuden kotimaan politiikkaa kohtaan tunnettu kiinnostus; uutisten seuraaminen; järjestöjäsenyys; ystävyyssuhteet uuden kotimaan kansalaisen kanssa; tunne kiinnittymisestä asuinympäristöön; kokemukset etniseen taustaan liittyvästä syrjinnästä 	<ul style="list-style-type: none"> Uskonnollisuus Sukupuoli Siviilisääty Sukupuolen ja siviilisäädyn yhteisvaikutus (eli interaktio) Ikä Vanhemmuus Koulutus Tulot Omistusasuminen Maassamuutto

Ulkomaalaistaustaisten ehdolle asettuminen

- Ulkomaalaistaustaisten ehdokkaiden läsnäolo vaalien ehdokaslistoilla riippuu voimakkaasti puolueiden aktiivisesta ehdokashankinnasta (Sipinen 2021)
- Puolueiden kiinnostus ja kyky rekrytoida ulkomaalaistaustaisia ehdokkaita puolestaan riippuu puolueiden motiiveista ja resursseista

Puolueiden ehdokashankintaa ohjaavat motiivit

1. Äänten ja edustajanpaikkojen määrän maksimointi
2. Ideologia ja arvot
3. Tarve huolehtia puolueen sisäisestä yhtenäisyydestä

- Koetaanko puolueessa, että se hyötyy ulkomaalaistaustaisten ehdokkaiden rekrytoinnista? Saadaanko siten lisää kannattajia, ääniä ja sitä myöden edustajanpaikkoja?
- Koetaanko puolueessa, että ulkomaalaistaustaisten poliittinen edustus on arvo sinänsä? Mitkä ovat puolueen näkemykset tasa-arvosta ja monikulttuurisuudesta?
- Koetaanko puolueessa, että ulkomaalaistaustaisten ehdokkaiden nimittäminen on hyväksi tai haitaksi puolueen sisäiselle yhtenäisyydelle?

Puolueiden ehdokashankintaa ohjaavat resurssit

1. Puolueiden tietämys omasta (potentiaalisesta) kannattajakunnastaan
2. Ehdokashankinnasta vastaavien henkilöiden kyvyt suostutella kuntalaisia asettumaan ehdolle, sosiaaliset verkostot ja käytettävissä oleva aika
3. Puolueen maine ja vetovoimaisuus kuntalaisten silmissä (riippuu pitkälti puolueen valta-asemasta)

- Missä määrin puolueella on tietoa potentiaalisista ulkomaalaistaustaisista ehdokkaista?
- Onko puolueessa henkilöitä, joilla on olemassa olevia siteitä ulkomaalaistaustaisiin yhteisöihin ja siten luonteva mahdollisuus suostutella ulkomaalaistaustaisia asettumaan ehdolle?
- Onko puolue ulkomaalaistaustaisille ehdokkaille tuttu ja samaistuttava?
- Tarjoaako puolue todellisen mahdollisuuden vaikuttaa kunnan asioihin, vai onko sen vaikutusvalta vaatimatonta?

PUOLUEET

LOITONTAVAT TEKIJÄT

Sosiaalisten verkostojen puute puolueiden ja ulkomaalaistaustaisten ryhmien välillä johtaa vähäiseen vuorovaikutukseen, heikkoon tiedonkulkuun ja lopulta luottamuspulaan, mikä vähentää puolueiden motivaatiota ja kykyä etsiä ja löytää sopivia ulkomaalaistaustaisia ehdokkaita

LÄHENTÄVÄT TEKIJÄT

Voiton maksimointi: puolueet haluavat mobilisoida ulkomaalaistaustaisia äänestäjiä nimittämällä ehdokkaaksi ulkomaalaistaustaisia ehdokkaita, joilla on tiiviit siteet vähemmistöryhmään/-ryhmiin

Vuorovaikutus puolueiden ja ulkomaalaistaustaisten ryhmien välillä vahvistaa puolueiden myönteisiä asenteita tasa-arvoa ja monimuotoisuutta kohtaan, mikä puolestaan rohkaisee puolueita rekrytoimaan ulkomaalaistaustaisia ehdokkaita

REKRYTOINNIN RAJAPINTA

ULKOMAALAISTAUSTAISET EHDOKKAAT

LÄHENTÄVÄT TEKIJÄT

Puolueilta, ystäviltä, perheeltä ja muulta lähipiiriltä saatu kannustus luo ja vahvistaa motivaatiota asettua ehdolle

Sosiaalisten verkostojen kautta yksittäiset ehdokkaat pääsevät käsiksi resursseihin, joita heillä itsellään ei välttämättä ole, mutta joita tarvitaan kampanjoinnissa

Kantaväestöön ulottuvat verkostot auttavat selvitymään haasteista, jotka liittyvät maahanmuuttotaustaan, kuten paikkaamaan puuttuvaa tietoa Suomen poliittisesta järjestelmästä ja poliittisesta kulttuurista

LOITONTAVAT TEKIJÄT

Sosiaalisten verkostojen puute puolueisiin ja niiden jäseniin johtaa heikkoon näkyvyyteen ja tunnettuuteen, ja siten myös rekrytointiverkostojen ulkopuolelle jäämiseen

Rekrytointiverkostojen ulkopuolelle jääminen puolestaan vähentää ulkopuolisilta saatua kannustusta, vaaleja koskevaa tietoa, ja puoleita kohtaan tunnettua luottamusta

Ulkomaalaistaustaisten vaaliosallistumisen tutkimuksen mahdollistavat määrälliset aineistot Suomessa

Rekisteriaineistot

- **Sähköinen äänioikeusrekisteri:** eksaktia tietoa äänioikeuden käyttämisestä mutta ongelmana heikko alueellinen kattavuus: tietoja ei saatavilla esim. Helsingistä ja Espoosta
- **Ehdokasrekisteri**

Kyselytutkimusaineistot

- Tietoja äänestämiseen ja ehdolle asettumiseen vaikuttavista poliittisista arvoista ja asenteista voidaan saada vain kysymällä
- Kansallisissa eduskuntavaalitutkimusaineistoissa ja esim. European Social Survey -aineistoissa ei riittävästi ulkomaalaistaustaisia vastaajia
- Vieraskielisten/ulkomaalaistaustaisten äänestämisen tutkimus
 - **FSD3448 Pääkaupunkiseudun viiden suurimman vieraskielisen ryhmän arvot, asenteet ja identiteetit 2018-2019**
 - **FinMonik** → ei kysytty *poliittisista* arvoista ja asenteista, mutta sisältää sosiaalisen kiinnittymisen indikaattoreita
- Vieraskielisten/ulkomaalaistaustaisten ehdolle asettumisen tutkimus
 - **Kuntavaaliehdokkaat 2017 ja 2021 kyselyaineistot**

Mitä tiedetään toistaiseksi?

Yksilön resurssien taustan vaikutus äänestämiseen

- Sipinen, J. (2021). Poliittinen osallistuminen osana kotoutumista: Maahan muuttaneiden äänestysaktiivisuus vuoden 2017 kuntavaaleissa. *Politiikka* 63:2, s. 107–134.
- Seppänen, A., Sipinen, J., Kuusio, H. & Kazi, V. (2021). Suomeen muuttaneiden äänestysaktiivisuus kuntavaaleissa: yhteydet maahanmuuton syyhyn, kielitaitoon ja kuulumisen kokemukseen. *Tutkimuksesta tiiviisti* 12/2021 (THL).
- Valaste, M. ja Wass, H. 2019. Poliittinen osallistuminen osana kokonaisvaltaista kotoutumista. Teoksessa V. Kazi, A. Alitolppa-Niitamo ja A. Kaihovaara (toim.), *Kotoutumisen kokonaiskatsaus 2019. Tutkimusartikkeleita kotoutumisesta*. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö.
- Wass, H., Blais, A., Morin-Chassé, A. & Weide, M. (2015). Engaging Immigrants? Examining the Correlates of Electoral Participation among Voters with Migration Backgrounds. *Journal of Elections, Public Opinion and Parties* 25 (4): 407–424
- Wass, H. ja Weide, M. (2015). Äänestäminen osana poliittista kansalaisuutta. Maahanmuuttotaustaisten äänioikeutettujen osallistuminen vuoden 2012 kunnallisvaaleissa. Helsinki: Oikeusministeriö.

Äänestämättä jättämisen syyt

- Kuusio, H., Lämsä, R. Kazi, V. & Leemann, L. (2020a). Sosiaalinen ja poliittinen osallistuminen. In: H. Kuusio, A. Seppänen, S. Jokela, L. Somersalo & E. Lilja (toim.). *Ulkomaalaistaustaisten terveys ja hyvinvointi Suomessa – FinMonik-tutkimus 2018–2019*. Helsinki: THL, 69–74.

Poliittiset arvot ja asenteet

- Pitkänen, V., Saukkonen, P. & Westinen, J. (2019b). *Samaa vai eri maata? Tutkimus viiden kieliryhmän arvoista ja asenteista Suomessa*. Helsinki: e2 Tutkimus.

Ehdolle asettuminen ja puolueiden asenteet

- Sipinen, J. & Seikkula, M. (vertaisarvioitavana). *Reproducing White Normativity in Parties' Candidate Recruitment: Evidence from the 2017 Finnish Municipal Elections*.
- Sipinen, J. (2021). *Recruitment of Immigrant-origin Candidates in Finnish Municipal Elections*. Akateeminen väitöskirja. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Sipinen, J. (2019). *Ulkomaalaistaustaiset ehdokkaat kuntavaaleissa 2017*. Teoksessa: Kazi, Villiina & Alitolppa-Niitamo, Anne & Kaihovaara, Antti (toim.) *Kotoutumisen kokonaiskatsaus 2019: Tutkimusartikkeleita kotoutumisesta*. TEM oppaat ja muut julkaisut 2019:10. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö, 181–192.
- Sipinen, J. (2019). *Luottamuksen verkostot ulkomaalaistaustaisten ehdokkaiden rekrytoimisessa*. Teoksessa: Bäck, Maria & Kestilä-Kekkonen, Elina (toim.) *Poliittinen ja sosiaalinen luottamus: Polut, trendit ja kuilut*. Helsinki: Valtiovarainministeriö, 174–198.
- Sipinen, J., & Wass, H. (2018). *Ulkomaalaistaustaiset äänestäjät ja ehdokkaat*. Teoksessa: Kestilä-Kekkonen, Elina, Sipinen, Josefina, Borg, Sami, Tiihonen, Aino & Wass, Hanna: *Kuntademokratiaindikaattorit 2017*. Oikeusministeriön selvityksiä ja ohjeita 6/2018. Helsinki: Oikeusministeriö, 50–81.
- Weide, M. ja Saukkonen, P. 2013. *Maahanmuuttajien poliittinen osallistuminen*. Teoksessa Tuomas Martikainen, Pasi Saukkonen ja Minna Säävälä (toim.), *Muuttajat: kansainvälinen muuttoliike ja suomalainen yhteiskunta*. Helsinki: Gaudeamus, 262–280.
- Weide, M. (2011). *Maahanmuuttaneet vaaleissa*. *Politiikka* 53 (1): 55–62.
- Weide, M. (2009). *Ulkomailla syntyneenä suomalaisessa kunnallispolitiikassa*. *Maahanmuuttotaustaisten kunnanvaltuutettujen edustajuuskäsitykset, motivaatio sekä suhde maahanmuutto- ja kulttuuritaustansa puheessa politiikassa toimimisesta*. Helsinki: Helsingin yliopisto ja Kuntaliitto.

Ulkomaalaistaustaisten ehdokkaiden vaalimenestys

- Sipinen, J. & Söderlund, P. (vertaisarvioitavana). *Explaining the migrant–native vote gap under open-list proportional representation*.

Tulevaisuuden tutkimustarpeet, joitain ehdotuksia

- Mistä eri ulkomaalaistaustaiset ryhmät saavat tietoa yhteiskunnasta ja politiikasta?
- Ulkomaalaistaustaisten poliittiset arvot ja asenteet, kuten politiikkaa kohtaan tunnettu kiinnostus, tietämys politiikasta, sisäinen ja ulkoinen kansalaispätevyys, sijoittuminen arvoulottuvuuksilla, poliittinen luottamus jne. ja näiden yhteys äänestämiseen
- Miten eri ulkomaalaistaustaisiin ryhmiin kuuluvat kokevat tulevansa edustetuiksi päätöksenteossa? Missä määrin tämä riippuu siitä, että ehdokkaina ja päättäjinä on samaan vähemmistöryhmään kuuluvia?
- Analyysi ulkomaalaistaustaisista puolueorganisaatioissa: missä määrin ulkomaalaistaustaiset pääsevät vaikuttamaan päätöksentekoon eri päätöksentekoelimissä (valtuustot, lautakunnat ja muut luottamustehtävät)? Mikä tähän vaikuttaa, onko eroja puolueiden välillä, miksi?
- Missä määrin ulkomaalaistaustaiset edustajat nostavat esiin vähemmistöryhmiä koskevia kysymyksiä päätöksenteossa? → peilikuvaedustuksen vaikutus asiakysymusedustukseen